

הרב צחי זעפרני

"פשטה" בקידושין

א. גמי קידושין ז, א:

אמר רבא התקודי לי לחצוי מקודשת חzik מקודשת לי אינה מקודשת וכו'. אמר ליה מר זוטרא בריה זרב מרי לר宾א וניפשטו לה קידושי בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה וכו'.

ובתוס' ד"ה ונפshטו הקשו ז"ל: "תימה דבריש תמורה יlf רגלה של זו עולה ובדבר שהנשמה תליה בו מקרא דעתיב כל אשר יתנו לנו לד' וגבאי אשה לא כתבי קראי וא"כמאי פריך הא לא דמו להזדי ותירצחו שלך דקדק רשי' ופירש דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה וכדאמר בריש פירקון וכו'. לפיכך יש להיות דין כהקדש אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו לישני דלעיל על זה לא היה מקשה ונפshטו קידושי בכולה".

ותিירותם זה צ"ע, חדא דהמ הקשו שאין למד מעולה לאשה ולכאורה מה תירצחו בזה שאמרו שرك בלשון מקודשת שייכת קושיות הגם', סוף סוף אין למד מעולה לאשה ושנית צריך להבין את החלוק בין לשון מקודשת לשאר לשונות הקידושין, הרי בכלל לשון שלא תהיה האשה מקודשת ואין הפרש בין לשון אחת לשניה. וצ"ע ובעזה"י יתבאר בהמשך.

ב. שם ע"ב הסתפקה הגם':

בעי רבא חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה מהו כיון דאמר לה בפרוטה ופרוטה פסקה למילתיה או דילמא כל ביוםיה מונה והולך הוא.

והקשו בתוס' ד"ה חצייך בפרוטה ז"ל: "ואם תאמירامي לא יוועל והא לא אמר לעיל דלא פשטו קידושין בכולה אלא משום דaicא דעת אחרת ואני מתרצה אלא למה ששותעת אבל אם הינו יודעים שמתרצה בכולה פשטו קידושין בכולה והכא גלי דעתה שמתרצה בכולה" ע"כ.

וכוונתם להקשות שם אם נאמר, שמכיוון שאמר לה בפרוטה ופרוטה פסקה למילתיה ויש כאן חסרון של חצי איש, מכל מקום הויאל ועקרונית האשה מסכימה להתקדש כולה, שיחולו הקידושין מדין פשוט ולא ע"י שני מעשי הקידושין שכן אין דעת אחרת המعقבת (ולכאורה פשוט שהבעל יהיה חייב בשתי פרוטות ולא בפרוטה אחת אלא שהפרוטה השנייה בתמורה לכך שהאשה מקודשת ולא חלק מעשה הקידושין) ותירצחו שבאמת אם היה

מדובר שאמור לה בלשון קידושין היו פושטים קידושין בכוונה אבל בסוגיו
מדובר שאמור לה הרי את מאורסת וזה כשייטם שהובאה לעיל שرك בלשון
מקודשת שיק דין פשוט ולא בשאר לשונות קידושין.

ג. הגמי לעיל ע"א הסבירה, שהחילוק בין בהמה לאשה, שבאה אין דין
פשוט, בכך ש"התם בהמהanca דעת אחרת" יעונייש ובביאור תירוץ הגמי'
נחלקו הראשונים, שלתוס' שהובאה לעיל, פשוט שכוונת הגמי' לומר שיש דעת
אחרת שניצרת לחולות חידושין ואינה מסכימה לתקדש ולכן מעכבות את
התפשיות הקדושין וכן הוא להדייה ברשיי ד"ה התם בהמה, ז"ל: "והכא
דעת אחרת יש חשובה ממשות המעכבות בדבר, שאם אין אשה רוצה אינם
קדושין וזה לא נתרצתה אלא לחציה לפיך אין דברו תפיס בה".

עליה מדברי רש"י שהגמי' מדברת בנסיבות, שהאהה מוכנה לתקדש רק
לחציה ועל זה הקשה מר זוטרא שיחולו קדושין מדין פשוט (ובביאור
קושיינו יש לומר בתרי אנפי, או שיחול פשוט בע"כ של אשה כיון
שהסתכימה לחצוי, או שסביר שרבא דבר גם בנסיבות שהאהה מוכנה
לתקדש כולה והגמי' חדש, שرك בגונא שדעת האשה מעכבות והאהה
מסכמת לתקדש רק לחציה דבר רבע. וראשון נראה עיקר).

ותירצה הגמי' שיש דעת אחרת אבל אה"נ שאם האשה תשככים לתקדש
לגמריה תהיה מקודשת מדין פשוט, אבל הרשב"א פlige عليهم, ז"ל:
"תמיחא ליanca נמי כבהתה היא דהא כיון דאייה מקבלה קידושי דעתה
שיפשטו קדושין בכוונהומי מעכבי". והיינו של תירוץ הגמי'anca דעת אחרת
הוקשה לרשב"א שכיון שהאהה מקבלת את הקדושין יש בזה בירור שהיא
רוצה לתקדש כולה (וצ"ב מנ"ל האי אומדנא) שוב אין דעת אחרת מעכבות
דין פשוט ותירוץ הרשב"א: וניחא לי דכיון דאיילו בעיא אייה לעכובי מעכבה
ואינה מקודשת מכח דבריו בלבד השטא דבעיא דלייפשטו בכוונה הוה ליה
כמkeitת את עצמה" עכ"ל. ולכאורה תירוץ הרשב"א צ"ע רב שהרי בכל
קדושין לווי הסכמת האשה הקדושין לא חלים והמעשה בטול ובכל זאת אין
בזה חסרון של מkeitת עצמה ומאי טנאanca שכיון שעריך את הסכמתה או
גם אם מסכימה הו"ל שmaktת את עצמה, צ"ע.

ד. והנראה לומר בכל זה הוא דין לחקר במקרים דין פשוט מהו האם זהו דין
במעשה ההקדש שהتورה נתנה כח למקדש חצי, שמעשה הקדשו יקדש הכל
או שהוא דין שקדושה שחלת על דבר מסוים מתפשטות לכלו או שהוא דין
אחר, ואחר העיון נראה לומר שיש בזה הבדלים בין שיטות הראשונים

השונות. דחנה לעיל את א' הבאנו את קושיות ותוספות ד''ה ונפשו שהקשו שלענין עולה יש פסוק שמננו לומדים דין פשוטה אבל בעניין אשה אין פסוק ומהיכא נתתי לחודש דין פשוטה בקדושים אשה יעוייש מה שתירצו והנה גם הריבט"א הקשה קושיה זאת ובתירוץ ראשון תירץ, שבקדושים דבר שהנשמה תלויה בו לכ"ע היא יכולה עולה ולא בעין רביוא ذקרה ונראה בהסבר הדברים, שלריבט"א בכחיג לא נזקקים כלל לדין פשוטה כיון שהקדשת דבר שהנשמה תלויה בו היא בעצם הקדשת כל הbhema.

ולדרכו של הריבט"א נר"ל שגדור דין פשוטה איינו במעשה הקדש ולא בחולתו אלא זהו דין בbhema - שמקצת בהמה ככל בהמה, אלא שנחלקו התנאים מהו שיעור המקצת הזה האם וזה רק בדבר שהנשמה תלויה בו או שטני בפחות מכך.

שוב ראייתי שזה איינו, דשפיר יש לומר שלריבט"א שני דיןים הם: בהקדשת דבר שהנשמה תלויה בו בbhema קדושה יכולה מסברא ולא בעין כלל לדין פשוטה והסבירה היא, שהקדשת חלק חשוב כזו מהבהמה שבחרסנו תמות בהמה הרי היא כהקדשת כל bhema. ובಹקדשת דבר שאין הנשמה תלויה בו בזו שפיר יש לומר שאין זה דין בbhema, שמקצתה כולה, אלא זהו דין במעשה הקדש או בחולתו וככ"ל. וכך נראה יותר, שהרי לשון הגמ' היא "פשוטה קדושה" ולא מקצת בהמה ככל bhema ומשמעות יותר שזהו דין בהקדש).

ה. ובදעת התוס' שמיינו בתירוץ הריבט"א, צריך לומר, שגם בכחיג שהקדיש דבר שהנשמה תלויה בו בעין לדין פשוטה ואין זה דין שנלמד מסברא כנ"ל וכנראה שהעלו כך מכח לשון הגמ' "ונפשטו קידושי בכולה" ודיקלה הגמ' לומר ונפשטו ולדברי הריבט"א אין זה ונפשטו אלא אלו קדושין ישירים של כל האשה וצריך לומר, שלריבט"א השתמשה הגמ' בלשון מושאלת ודוחק קצר.

ו. והנה לעיל תמהנו על תירוץ התוס', דמה הוועל במה שתירצו, שرك באומר בלשון קידושין شيء דין פשוטה ולא במקדש באחד משאר לשונות הקידושין הא סוף סוף מהיכא תיתני למדוד ממקדש בהמה למقدس אשה ונראה לומר שבkowskiיתם סברו Tos' שדין פשוטה הוא דין בחולות ההקדש, שהנשמה קדושה בחלוקת מוגבשת הקדושה על כולה וכן הקשו מנא לנו שהוא הדין גם לאשה שמקודשת בחלוקת שמתפостиים הקידושין על כולה וגם היה פשוטה לנטיפות בשלב הקושיא שבכל לשון קידושין הקשתה הגמ' הייתה דין פשוטה ובтирוצים התחדש דין פשוטה הוא דין במעשה הקדש וחודה

התורה שבכוcho של מעשה הקדש על חלק, לחול על הכל וממילא מובן שאין צורך ללימוד מיוחד לקדושים, שהרי אין זה דין האשה שמקודשת ח齊ה-שיטפשו הקדושים על כולה-אלא זהו דין בעיטה הקדושין ושפיר יש לומר שאין חלק בין הקדש לקדושים. לפי זה מבואר היטב החלוקת בין לשונות הקדושים השונות: רק בלשון קדושים יכול דין פשוט ולא בשאר לשונות. ובהקדם מה שיסתגרי גוסטמן זצ"ל (בספר קונטראטי שעוררים סימן א' אותן א') שבכל קדושין יש שלושה עניינים: א. קניין - שהאהשה נקנית לבעה, ב. איסור - שהוא אוסר לה אוכל עלים מהקדש, ג. מיוחדת ומוזמנת לבעה. ויהרי את מקודשתו הוא לשון איסור ומאורסת' הוא לשון קניין קידושין הנפעל באופן ישיר מדברו הוא עניין האיסור אוכל עלים ומכך זה נפעלים שאר ענייני הקדושים וכן בלשון מאורסת הנפעל באופן ישיר הוא עניין הקניין ובלשון הרי את לי לאינטו הנפעל באופן ישיר הוא עניין האשות שמיוחדת ומוזמנת לבעה.

ולפי זה מובן שכיוון דין פשוט בתלות ההקדש או הקידושין אלא זהו דין בעיטה ההקדש או רק במקום שמעיטה הקדושין הוא מעיטה הקדש שייך דין פשוט.

? . וגם רשיי ס"ל כתוספות. חז"א זב"ה חותם בהמה והוא כתב להזיא "לפיכך יש כח במאמרו לפрост" הרי שמדובר בדבריו שהפשט הוא הדבר ולא חלות הקדשה פשוט ועוד שבד"ה ניפשטו כתוב וז"ל: "זהא מקודשת בלשון המקדש האמר לה" הרי שם רשיי תלה את דין פשוט בקידושין באמירות לשון מקודשת וזה כשיתתתוספות וכפי שנטבאר לעיל בשיטתם.

ח. אבל בדעת הרשב"א נראה שהוא חולק עליהם ולרשב"א גדר פשוט הוא דין בחלות הקדשה וכן גם בגונא שהאהשה מסכימה להתקדש כולה יהיה חסרון של מחלוקת עצמה כיון שכל ההלכה של פשוט היא אינה עי"י מעטה המקדיש הרי שדעתה מעכבות מחלוקת הקידושין להתרgest נמצאת שהסתכמתה אינה מהויה רק תנאי לכך שמעיטה הקידושין של המקדש יכול כמו בכל קידושין רגילים שהבעל מצד אחד עושה מעיטה קידושין מושלים והסתכמת האשה מהויה רק תנאי לחנותם אלא הסכמת האשה היא יוצרת את התפשטות הקדושין שלווי הסכמתה התורה לא אומרת כלל את ההלכה ש晦י קדושין מתפשטים לכל האשה, משא"כ לפי שיטות רשיי ותוספות שמעיטה הקדושין הוא הפושט הרי שבמקדש חי אשה זה כמו כל קדושים אחרים שמצוין

הבעל עושה מעשה קדושין שלם והסכמת האשה היא רק תנאי המعقב את חלותו. (מייחו זאת ייש לעיין מה היה חזון לרשב"א אם אשה הייתה מתקדשת בע"כ [כהו"א של הגמ' ב,ב] האם מכיוון שאין דעת אחרת מעכבת ולא צריך את הסכמת האשה לקידושין הינה האשה מקודשת כולה מזמן פשוטה או כיון שגם בכח"ג הקידושים נוערים לא כתוצאה ממעשה בעל אלא בתוצאה מחלותם על חצי, יש כאן חסרון, שלא בעל עושה את כל הקדושים ובמלים אחרות יש לעיין מה החסרון וכי תקיה האם זה שהאשה מעורבת בקידושין או זה שלא בעל עושה את כל מעשה הקידושים. ולאחר העיון נראה בדעת הרשב"א לצד הראשון שהרי הרשב"א נימק את דבריו בכך שהאשה יכולה לעכב ולא בזוז שלא בעל הוא עושה את כל המעשה).

ט. איתא בגמ' ז,א :

בבמה של שני שותפים הקדיש ח齐ה וחזר ולקחה והקדישה קדושה
ואינה קריבה ועשה תמורה ותמורה כיווצה בה.

הנה מהගירסת המופיעה בגמר דין משמע בבירור שלולא שלאחר שהשותף שהקדיש ח齊ה וחזר ולקחה יחוּר ויקדיש את ח齊ה השני לא תהיה קדושה כל בהמה אלא רק ח齊ה אלא שהמאירי הביא גירסת אחרת זו"ל:

ויש שאין גורסין והקדישה אלא מכיוון שלקח חצי الآخر וاع"פ שלא הקדיש עדין אותו חצי שלקח קדושה היא שמאחר שכבר הקדיש ח齊ה תכף שלקח ח齊ה الآخر נטפשת הקדושה כולה אלא שבספרים מוגדים מצאנו ראשון וכן כתובות גדולי המחברים.

ונראה לומר שחלוקת גרטאות זאת שהמאיירי תלואה בהבנה בגדר דין פשוטה שאם נאמר שמצויות הקדושה בחצי בהמה היא היוצרת את דין פשוטה יש לומר שככל זמן שיש דעת אחרת המעכבת כמו בשותפני הרוי שיש סיבה שייהי דין פשוטה כיון שחצי בהמה קדושה אלא שיש עכוב בדבר ומשחזר השותף ולקחה והוטר העיקוב של דעת אחרת ממילא יהול דין פשוטה. אבל אם נאמר שדין פשוטה הוא שבכח מעשה של הקדשת חצי בהמה לפחות קדושה על כל בהמה וכח המעשה הוא המתפשט אז לכארה ברגע שכלה המעשה ולא "הצlich" ליצור קדושה בכל בהמה שוב אין מה שיחיל דין פשוטה לו לא שיחזר השותף שלקחה ויקדיש ח齊ה השני לא תהיה קדושה. ולדברינו הרשב"א יסביר כמו אותה הגירסת שמוחקת את המילה והקדישה ואילו רשי ותוספות גורסים אותה.

"פשטיה" בקידושין

ג. הב"י באחע"ז סימן לא חביא את שיטת התוספות זו, ב"דיה חזיק בפרוטה), שהובאה לעיל, שבאומר חזיק בפרוטה וחזיק בפרוטה בלשון מקודשת בזה לא הסתפקה הגמ' שמקודשת אלא ודאי מקודשת כיון שיש גilio דעת מצדה שמתרצה להתקדש כולה וכותב על זה הב"י ז"ל:

וain ken דעת הפסקים שלא חילקו בכך ורמב"ס ורבינו כתובה באומר בלשון קידושין.

הא קמן שהב"י הוכית במישור שדעת הרמב"ס היא שלא כתוספות ובכל גוונא של לשון קידושין הסתפקה הגמ' האם יש כאן חסרון של חזיק אשה או לא וביחס לקשיית התוס' כתוב הב"י שבזמן שאמר לה תחלה חזיק בפרוטה אין גilio דעת שהיא מתרצה בכולה וכשחזר ואומר לה וחזיק בפרוטה שאז יש גilio דעת שהיא מרוצה כולה להתקדש, יש לומר, שאז זה מעיד שטム מעיקרה הסכימה להתקדש כולה אלא רק עכשו היא חוזרת בה (ומה שיש להקשوت ולתרץ בישוב זה של הב"י יעווין בקונטרסי שעוררים יא אותן וואcum"ל). מדברי הב"י עולה, שגם לרמב"ס והטור היכא שיש גilio דעת מפורש שברצונה להתקדש כולה שפיר יהול דין פשטה (ולכאורה אין צורך לפיו דבריו לחוש ברמב"ס, שرك באומר בלשון קידושין יהול זה דין פשטה כאשריאכא גilio דעת אלא בכלל לשונו) אלא שבמקרה דחזיק בפרוטה וחזיק בפרוטה אין גilio דעת כזה.

יא. הרמב"ס (אישות ג,ט) כתוב ז"ל:

אבל אם אמר לה חזיק מקודש לי אינה מקודשת שאין אשה אחת ראוייה לשניים.

והנה לפי דברי מרכן הב"י הניל יש מן הקושי בכך, שהרמב"ס סתם דבריו שאינה מקודשת ולא החביר כלל, שאם יש גilio דעת מצד האשה שהיא מרוצה להתקדש כולה אז מקודשת ומסתיימת דבריו עוליה לכאורה שגם בכח"ג יש חסרון דחזי אשה. لكن נראה יותר לולי דברי הב"י, שהרמב"ס אינו סובר כלל את דברי התוספות שבאיقا גilio דעת מקודשת מדין פשטה אלא הרמב"ס איזיל בשיטת הרשב"א, שבכח"ג יש חסרון דכי תקין ולפי זה צריך לומר ששיטת הרמב"ס היא שגדיר דין פשטה הוא התפשטות החלטת של ההקדש ולא התפשטות המעשה.

יב. הורמבי"ס (מעשה הקרבות טו,ד) כתב ווז"ל:

בהתמת השותפים שהקדיש אחד מהן ח齊ה שלו וחוור ולקח החצי الآخر
והקדישו הרי זו קדשה וקריבה, עכ"ל.

משמעות ברמב"ם שהוא גורס בغم' וחוור ולקחה והקדישה ולא משמשת את
המליה והקדישה, ולולוי שיקדיש השותף שחזר ולקח את החצי الآخر לא
תהיה קדושה, ולדברינו לעיל ציריך לומר לפי זה שהרמבי"ס סובר שגדר דין
פשטה הוא התפשיות הדבר ו מהרמבי"ס שהובא באות הקודמת העלינו
אייפכא, וצ"ע. ובעו"ה יתבאר בהמשך.

יג. שער המלך (בחלכות נדרים יב,י) הביא ספיקו של הרבי קול יעקב למי שהיה
לפניו שתי בהמות ונדר ואמר הרי אלו עולה ונמצאת אחת מהן בעלת מום או
טמאה, מי אמרין כיון דעתו אותה בהמה לא חל הנדר אף על האחרת לא חל
הנדר דוחה ליה נדר שהותר מקטתו הותר כלו או דילמא עד כאן לא אמרין
נדר שהותר מקטתו הותר כלו אלא כשל הנדר מעיקרו ושוב הותר מקטתו
ע"י פתח אמנים אי מעיקרו אין מקום לחול על מקטתו כלל בכחאי גוונא
אפשר ذكرין ביתו ככל היוצא מפי יעשה, עכ"ל.

וחנה לכואורה אם ננקוט, שגדר דין פשוטה הוא התפשיות הדבר והאומר
ח齊ה של בהמה זאת מוקדשת הרי הוא כמקדיש את כל בהמה, אז יש לומר
שבהתמת שותפים שהקדיש אחד מהן ח齊ה אותן לדין נדר שבטל מקטתו
שהרי על ח齊י בהמת תבירו לא יכול ההקדש, ומרא ערוכה לפניו שבחאי
גונא על ח齊י בהמה בן חל ההקדש ולדברינו לעיל שיטת רשי"י ותוסי היה
שאכן גדר דין פשוטה הוא שדבר מטאפטה הרי שאשכחנא פתרי לספיקו של
הקול יעקב לפי רשי"י ותוספות. אכן בהתבוננות מעט ביותר נראה שזו ודאי
איינה ראייה כלל וכלל. נראה פשוט שוגם לפי הבנה זו בגדר דין פשוטה אין
הסבירו שהדבר עצמו נחפק להיות דבר של הקדש על הכל עד שנאמר
ששותף האומר תقدس ח齊י בהמת זאת הרי שמצד הלה דפעטה הרי הוא
כאילו אמר תقدس כל בהמה אלא שיש הטענות בין המעשה שהוא מצד
עשה לבין זה שיש דעת אחרת המעכבת ח齊י מהבהמה להיות הקדש ולכן
הקדשת ח齊י בהמה שכוחו להקדיש את כל בהמה ולפי זה במקומות שמכל
סיבה שהיא לא יכול לחול דין פשוטה וכגון בשותפים דעתך אחרת המעכבת,
מלכתתילה יש לפניו מעשה של הקדשת ח齊י בהמה, שכוחו להקדיש רק
ח齊י בהמה בלבד, ואין זה נוגע כלל לטפק הקול יעקב בעניין הקדש שבטל
מקטתו אי בטול כלו או לא.

יד. אשר לפי זה יש לדון במקדש חצי אשה והיא מרצה להתקדש כולה, שלפי דברינו באות יג גם אי נימא שפשתה הוא התפשטות בדברו ולא בנסיבות לומר שכיוון שם האשה אינה מרצה להתקדש אלא לחציה הרי שלפנינו מעשה של קדושי חצי אשה בעל כח לקדש חצי אשה בלבד, אז גם במקרים שהאשה מרצה להתקדש כולה, הוайл וכח מעשה הקדושין האם יש בכוחו לקדש כולה או רק חציה תלוי בדעתה יש בזה משום כי תקיה מה שאין כן במקדש אשה שלמה, נהי שאם לא תרצה לא יהולו הקדושים אבל המעשה בעצמותו הוא מעשה קדושין על כל האשה וככלו הוא משל הבעל והרי לפניו פתח פתח לישיב דברי הרמב"ם שהרמב"ם באמת סובר שדין פשתה הוא התפשטות כח הדברו ולכן בהמת השופטין שהקדוש חציה וחזר ולקחה, אם לא יקדש את חציה השני, לא יהול דין פשתה, כיון שדברו כבר עבר מן העולם ובהלכות אישות הרמב"ם לא זכר כלל מזה שבמקדש חצי אשה אם בדעתה להתקדש כולה תהיה מקודשת הוайл ולשיטתו יש בזה חסרון דיני תקיה' וכמו שהתבהר.

בדעת התוספות שחולקים על הרמב"ם יש לומר, שהם סוברים שכיוון שאם האשה מרצה להתקדש כולה הרי שהמעשה המקדש הוא משל הבעל, שהתורה נתנה כח למעשה זה לקדש את כולה, וכיון שהאהה הסכימה להתקדש כולה הרי שמעשה של קדושי חצי אשה הוא בעל משמעות של קדושי כל האשה ובזה הוא שנחלקו הרמב"ם והתוס': לרמב"ם כיון שמשמעות המעשה האם יחשב בקדושי כל האשה או רק חצי אשה תלואה בדעתה יש בזה משום כי תקיה', ולפי תוספות כיון שלאחר הסכמתה להתקדש כולה המעשה המקדש הוא אמרת הבעל חיציך מקודשת לי אין בזה משום וכי תקיה'. ובעתא אין הכרח לומר גם בדעת הרשב"א שהוא סובר כמו הייש גורסים שבמאירי שימושים תיבת והקדישה ויש בזה מן הדוחק לומר כן אלא יש לומר שהרשב"א אזיל בשיטת הרמב"ם ומחלוקת עם התוספות היא בגדרי וכי תקיה' ולא בגדרי פשתה.